

BOEKBESPREKING.

Gustave Méquet, Les leçons du plan quinquennal. Les questions du temps présent. Paris 1934. Librairie Felix Alcan. 252 blz.

Gustave Méquet nam in den zomer van 1929 deel aan een excursie van de besturen van Fransche coöperaties naar Sovjet-Rusland. Na zijn terugkeer bestudeerde hij de ontwikkeling van de Russische volkshuishouding, hoofdzakelijk op grond van de in vreemde talen gepubliceerde geschriften van communistische leiders; het boek van Méquet is het resultaat van deze studie. Méquet tracht hierin in algemeene trekken de beginselen van het Vijfjarenplan, de economische ontwikkeling onder dit plan en de resultaten van dit enorm groote sociale experiment te schetsen. Hij komt op grond van zijn onderzoek ook tot zekere praktische conclusies.

De schrijver heeft niet den minsten kijk gehad op de taak, waarvoor elk objectief onderzoeker van de Sovjethuishouding gesteld is, om de zeer tendencieuse en eenzijdige schrifturen, die voor buitenstaanders toegankelijk zijn, te schiften en kritisch te verwerken. Met een onbegrensd vertrouwen staat hij tegenover iedere bewering en elk cijfer, welke hij in zijn communistische bronnen aantreft. Zoo wordt dit boek niet anders dan een weergave van officieele communistische meeningen, ook al schijnt de schrijver oprecht te meenen, dat hij zijn eigen opvattingen ten beste geeft.

Het groote vertrouwen, dat de schrijver t.o.v. de door hem geraadpleegde bronnen aan de dag legt, houdt verband met het feit, dat hij zich geheel doordrongen heeft van de beginselen der Bolsjewieken t.o.v. het economisch leven in Rusland. „Il y a tout d'abord”, zoo lezen wij in het eerste Hoofdstuk, dat gewijd is aan de algemeene resultaten van het Vijfjarenplan (blz. 210), „l'équipement national, tant industriel qu'agricole avec l'effet plus ou moins immédiat qu'il doit avoir sur l'indépendance économique de la Russie et aussi, il ne faut pas l'oublier, sur la sécurité politique et militaire du régime soviétiste. Puis, il y a la production, c'est à dire, le début d'utilisation de cet outillage. Enfin il y a le relèvement du bien-être de la population, ce qui correspond à une fraction de cette production accrue. Ce sont là les problèmes majeurs, par ordre d'importance”. Deze sterk bolsjewistische opvatting, volgens welke de volkshuishouding er in de eerste plaats is om bepaalde politieke doeleinden te helpen verwezenlijken, beheerscht alle beschouwingen van Méquet.

Daarbij geeft de schrijver nog aan een ander denkbeeld uiting, t.w. dat de Sovjetregeering zou handelen volgens den geest van het geheele Russische volk en de groote massa der Russische arbeiders en boeren zou vertegenwoordigen. Dat in Rusland een

minderheid op dictatoriale wijze en met toepassing van terroristische maatregelen het volk beheerscht en het ook niet op een andere manier zou kunnen beheerschen, schijnt Méquet in het geheel niet te weten. De lezer krijgt den indruk, dat hij het ook niet weten wil, immers zekere feiten hadden hem noodwendig op deze gedachte moeten brengen. Het ligt voor de hand, dat de meerderheid der Russische boeren alleen met de meest krachtdadige middelen gedwongen kon worden om met één slag haar oude bedrijfsvormen op te geven en zich te onderwerpen aan collectieve bedrijven. Méquet heeft echter het volle vertrouwen in de verzekering van Stalin (zie diens artikel „Duizelig door het succes” van 2 Maart 1930), dat de Sovjetregeering de gedwongen collectivisatie nooit bevolen heeft. Niet de feiten, doch het woord des leiders is voor Méquet bij zijn onderzoek van de werkelijkheid van beslissende betekenis.

Over de resultaten van de socialiseering in den landbouw is Méquet al even optimistisch gestemd als zijn communistische bronnen. De productie is in den landbouw wel niet gestegen, maar zij is „grâce à une reconstitution du matériel et à transformation agraire susceptible de couvrir des besoins accrus” (blz. 180). Méquet heeft hierbij geheel en al over het hoofd gezien, dat het belangrijkste productiemiddel in den landbouw, het vee, na de collectivisatie met meer dan de helft is verminderd. Overigens had dit feit op den schrijver ook wel geen bijzonder grooten invloed kunnen hebben, omdat hij volkomen de meening der communisten is toegedaan, dat het het belangrijkste is om den landbouw te socialiseeren. Is dit doel eenmaal bereikt, dan komt de rest vanzelf wel in orde.

Toch vertoont zelfs voor Méquet het beeld der Russische volkshuishouding hier en daar eenige vlekken. Zoo maakt de schrijver zich ongerust over het feit, dat ook de gecollectiveerde boeren hun graan niet gaarne aan den staat leveren, en hij betwijfelt of de uitgezonden strafexpedities hier genoeg zullen helpen, want deze kunnen naar zijn opvatting het wel met een enkelen Koelak klaarspelen, maar niet met een heele groep van boeren (blz. 175/76). Juist echter met betrekking tot deze vrees kunnen wij den schrijver volkomen geruststellen. De staatsorganen, belast met de invordering van het graan, verstaan hun werk uitstekend, en de strafexpedities zijn volkomen in staat om ook zeer groote groepen van boeren tot onderwerping te brengen. Hoe krachtig de communistische administratie werkt, bleek uit de enorme inlevering van graan, die in het slechte oogstjaar 1931 plaatsvond. Dit krachtdadig optreden houdt ten nauwste verband met den zwaren hongersnood, waardoor juist de vruchtbaarste gebieden van Zuid-Rusland in 1932 en 1933 werden getroffen. Iets over voedingsmoeilijkheden in Sovjet Rusland is zelfs tot Méquet doorgedrongen, de desbetreffende berichten hebben hem echter niet verontrust.

Gegeven het grenzelooze optimisme van Méquet verbaast niemand zich over zijn conclusie, dat voor Rusland de toekomst in het socialisme en in de planhuishouding gelegen is. Wat men echter minder gemakkelijk kan begrijpen, is zijn opvatting, dat het Russische experiment geen algemeene betekenis zal bezitten. Voor Frankrijk althans meent Méquet, dat de planhuishouding niet wenschelijk zou zijn, omdat dit land zich in een ander ontwikkelingsstadium bevindt. Nu zou men meenen, dat, wanneer de resultaten van de planhuis-

houding in een achterlijk land zoo gunstig zijn uitgevallen, zij nog beter zouden zijn in een meer ontwikkeld land. Ditmaal echter heeft niet zoo zeer het verstand als wel het gevoel den heer Méquet gezegd, dat het toch veel beter is, wanneer de communisten, welker „audace intellectuelle” hij in zijn boek zoo uitbundig prijst, niet in Frankrijk maar onder een . . . bevriend volk huizen.

B. BRUTZKUS.

Dr. Kurt Ehrke, Die Uebererzeugung in der Zementindustrie von 1858—1913. Beiträge zur Erforschung der wirtschaftlichen Wechsel-lagen, herausgegeben von Arthur Spiethoff, Heft 6; Gustav Fischer, Jena 1933, 480 blz.

Bovengenoemd boek maakt deel uit van de door Prof. Spiethoff uitgegeven „Beiträge zur Erforschung der wirtschaftlichen Wechsel-lagen Aufschwung, Krise, Stockung”. Wanneer wij een blik werpen op de titels der reeds verschenen en nog uit te geven werken in deze serie, dan zien wij dat bij den uitgever de bedoeling vooropgezeten heeft, naast de algemeene beschouwingen over de conjunctuurleer, eveneens den invloed der conjunctuur op bepaalde bedrijfstakken na te gaan. De titel van het boek doet een studie naar de productie-verhoudingen in de cementindustrie in haar geheel vermoeden. Dit is echter niet het geval. Het geeft slechts een diepgaand onderzoek naar de met de conjunctuur wisselende toestand en vooral naar de perioden van overproductie van een enkele groote onderneming (die in Obercassel bij Bonn), waarbij dan vooropgesteld wordt dat zoodoende ook de algemeene toestand in deze bedrijfstak weerspiegeld wordt. Tot op zekere hoogte blijkt dit het geval te zijn, zoodat het zeldzaam uitvoerige materiaal dat voor deze onderneming ter beschikking staat, zulk een wijze van onderzoek rechtvaardigt.

Het begrip „Uebererzeugung” kan in de lijn van Spiethoffs gedachtengang van twee verschillende gezichtspunten bekeken worden, nl. van het „volkswirtschaftliche” en het „sonderwirtschaftliche”. Het eerste wil zeggen, dat de productie en het productie-apparaat het verbruik overtreffen, met als gevolg stijgende goederenvorraden of een slechts gedeeltelijk gebruik maken van de totale productie-capaciteit. Men spreekt van „sonderwirtschaftliche Uebererzeugung”, wanneer door het verminderde verbruik prijsdaling optreedt, en deze laatste de resultaten der onderneming in slechten zin beïnvloedt. In het laatste geval kan voor de onderneming de toestand van „Ungewinnerzeugung” optreden.

Om een juist inzicht in de beteekenis van de „Uebererzeugung” in de cementindustrie te krijgen, moet men allereerst bedenken, dat deze industrie onder een toenemende meeropbrengst werkt. In een der eerste jaarverslagen wordt dit reeds getypeerd in de passage „. . . bildet auch hier die Grösse der Produktion einen Hauptfaktor der Rentabilität, indem abgesehen von der ungleichen Verteilung der Generalkosten die Kosten für die Maschinenkraft und für die